

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

**PAŽYMA
DĖL 2018 METŲ VIEŠOJO SEKTORIAUS ATASKAITOS**

2019-07-09 Nr. NV-1991

Vilnius

Projekto rengėja – Vidaus reikalų ministerija.

Projekto tikslas. Teikiama 2018 metų viešojo sektoriaus ataskaita (toliau – Ataskaita), kurioje pateikiami viešąjį sektorių apibūdinantys duomenys (viešojo sektoriaus organizacijų skaičius, dirbančių skaičius, darbo užmokesčio fondas, darbuotojų vidutinis darbo užmokestis), valstybės ir savivaldybių viešojo sektoriaus tendencijos, ministrų valdymo sričių apžvalga ir palyginimas.

Dabartinė situacija. Vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Vyriausybės kanclerio 2019 m. gegužės 13 d. rezoliucija Nr. S-1649, ir siekdama užtikrinti viešojo sektoriaus stebėsenos iniciatyvos tęstinumą, Vidaus reikalų ministerija parengė devintąją viešojo sektoriaus ataskaitą, skirtą viešajame sektoriuje 2017–2018 metais įvykusiems pokyčiams ir bendrosioms sektoriaus vystymosi tendencijoms apžvelgti.

Projekto esmė. Bendra informacija apie viešąjį sektorių 2018 metais:

- viešajame sektoriuje veikė **4120** organizacijų, iš jų **751 valstybės** viešojo sektoriaus organizacija ir **3369 savivaldybių** viešojo sektoriaus organizacijos;
- viešajame sektoriuje vidutiniškai **dirbo 345 398 darbuotojai**, iš jų **160 492 valstybės** viešajame sektoriuje, **184 906 savivaldybių** viešajame sektoriuje;
- dirbo **48 333 valstybės tarnautojai** (14 proc. visų viešojo sektoriaus darbuotojų), iš jų 41 800 valstybės viešajame sektoriuje ir 6533 savivaldybių viešajame sektoriuje;
- viešojo sektoriaus darbuotojų vidutinio **darbo užmokesčio mediana buvo 751,5 Eur**; 871 Eur valstybės viešajame sektoriuje ir 632 Eur savivaldybių viešajame sektoriuje;
- viešojo sektoriaus vidutinio darbuotojų darbo užmokesčio mediana buvo **17,7 proc. mažesnė nei privataus sektoriaus** darbuotojų.

Pokyčiai viešajame sektoriuje:

- viešasis sektorius **sumažėjo 171** viešojo sektoriaus **organizacijomis**, iš jų **111 valstybės** viešojo sektoriaus organizacijų ir **60 savivaldybių** viešojo sektoriaus organizacijų;
- viešojo sektoriaus darbuotojų **skaičius sumažėjo 18 441 darbuotoju** (5 proc.), iš jų **15 609 valstybės** viešajame sektoriuje ir **2 832 savivaldybių** viešajame sektoriuje;
- viešajame sektoriuje **sumažėjo 1442 valstybės tarnautojais** (3 proc.), iš jų **valstybės** viešajame sektoriuje skaičius sumažėjo **1 411 valstybės tarnautojų, savivaldybių** viešajame sektoriuje skaičius sumažėjo **31 valstybės tarnautoju**;
- **darbo užmokesčio mediana vidutiniškai padidėjo 9,5 proc., valstybės** viešajame sektoriuje – **8,9 proc., savivaldybių** viešajame sektoriuje – **11,2 proc.**;
- viešojo sektoriaus **darbo užmokesčio fondas padidėjo 213 mln. Eur** (6,6 proc.), **valstybės** viešajame sektoriuje – **39 mln. Eur** (2,5 proc.) ir **savivaldybių** viešajame sektoriuje **174 mln. Eur** (10,6 proc.).

Ministrų valdymo sričių pokyčiai:

- **pokyčiai vyko 12 ministrų valdymo srityse:** didžiausi instituciniai pokyčiai vyko aplinkos, švietimo, mokslo ir sporto ir vidaus reikalų ministrų valdymo srityse. Ženklius instituciniai pokyčiai palietė finansų, socialinės apsaugos ir darbo, teisingumo ir žemės ūkio ministrų valdymo sritis. Jokie instituciniai **pokyčiai nevyko užsienio reikalų ir kultūros ministrų valdymo srityse;**

- bendras institucinius **pokyčius patyrusių organizacijų skaičius yra 204**; lyginant su praėjusių metų duomenimis (112 institucinius pokyčius patyrusių organizacijų) šis skaičius išaugo 45 proc.;
- darbuotojų skaičius **mažėjo visose ministrų valdymo srityse**, išskyrus energetikos ministro valdymo sritį (išliko stabilus) ir krašto apsaugos ministro valdymo sritį (darbuotojų skaičius padidėjo 769 darbuotojais (6,1 proc.). **Didžiausias darbuotojų skaičiaus mažėjimas** tiek skaitine, tiek ir procentine reikšme yra **švietimo, mokslo ir sporto ministro valdymo srityje** (7235 darbuotojais, 22 proc.), **aplinkos** (846 darbuotojais, 14 proc.), **susisiekimo** (2455 darbuotojais, 10 proc.), **vidaus reikalų** (605 darbuotojais, 10 proc.) ministrų valdymo srityse. Likusiose ministrų valdymo srityse mažėjimas nesiekia 10 proc.;
- **mažiausias darbo užmokestis** 2018 metais, kaip ir 2017 metais, užfiksuotas **socialinės apsaugos ir darbo** (714 Eur), **švietimo, mokslo ir sporto** (731 Eur) bei **kultūros** (738 Eur) ministrų valdymo srityse. **Didžiausias darbo užmokestis** 2018 metais, kaip ir 2017 metais, išlieka **energetikos ministro valdymo srityje (1567 Eur)**, **ekonomikos ir inovacijų** (1302 Eur), **krašto apsaugos** (1230 Eur.), **susisiekimo** (1218 Eur), **finansų** (1116 Eur), **užsienio reikalų** (1093 Eur). Likusių ministrų valdymo srityse vidutinis darbuotojų darbo užmokestis nesiekia 1000 Eur. **Didžiausias darbo užmokesčio augimas užfiksuotas krašto apsaugos ministro valdymo srityse** (371 Eur, 30,2 proc.);

Savivaldybių viešojo sektoriaus pokyčiai 2018 metais:

- savivaldybių viešajame sektoriuje 2018 metais **iš viso veikė 3 369 organizacijos**, iš jų **2 610 biudžetinių įstaigų** (77,5 proc.), **507 viešosios įstaigos** (15 proc.), **220 akcinių ir uždarytųjų akcinių bendrovių** (6,5 proc.) ir 32 savivaldybių įmonės (0,94 proc.). Stebint 2016-2018 metų pokyčius, matomas nuosaikus savivaldybių viešojo sektoriaus organizacijų skaičiaus mažėjimas (2016 m. veikė 3462 organizacijos, 2017 m. – 3429, 2018 m. – 3369);
- iš 184 906 dirbančiųjų savivaldybių viešojo sektoriaus organizacijose **178 373 darbuotojai dirbo pagal darbo sutartis (96,4 proc.)** ir **6 533 valstybės tarnautojai (3,6 proc.)**. Palyginus su 2017 m. beveik visų teisinių formų (išskyrus savivaldybių AB ir UAB) organizacijose **dirbančių asmenų skaičius 2018 metais mažėjo**;
- pagal 2019 m. sausio 1 d. duomenis 2018 m. Lietuvoje gyveno 3 030 303 gyventojai, 2018 metais **savivaldybių administracijose buvo 13 881 pareigybė**, t. y. – **240 pareigybių (1,7 proc.) mažiau** nei 2017 metais (gyventojų buvo 3 078 226);
- **vienas savivaldybės administracijos darbuotojas 2018 metais aptarnavo 218 gyventojų** (2017 metais – taip pat 218 gyventojų). Vertinant pagal savivaldybių grupes, didžiųjų miestų savivaldybių grupėje vidutiniškai vienas savivaldybės administracijos darbuotojas aptarnavo 502 gyventojus, tankiau gyvenamų savivaldybių grupėje – 179 gyventojus, rečiau gyvenamų savivaldybių grupėje – 127, mažųjų savivaldybių grupėje – 95, kurorto statusą turinčių savivaldybių grupėje – 142;
- 2018 metais savivaldybių administracijose buvo 2 377 vadovaujančių pareigybių ir 11 504,62 nevadovaujančių pareigybių, **santykio tarp nevadovaujančiųjų ir vadovaujančiųjų pareigybių šalies vidurkis – 4,84**;
- tik kai kuriose savivaldybėse (mažiau nei 2017 m.) nėra laikomasi Viešojo administravimo įstatymo 11 str. reikalavimų administracijų padaliniais ir minimalių struktūrinių padalinių pareigybių skaičiaus (Birštono, Akmenės r., Rokiškio r., Rietavo ir Kelmės r. savivaldybėse);
- 2018 metais **savivaldybių viešojo sektoriaus organizacijose vidutinio darbo užmokesčio mediana ir toliau augo** – 2016 metais 534 Eur, 2017 metais 561 Eur, 2018 metais 632 Eur;
- 2018 metais savivaldybių viešojo sektoriaus organizacijų darbo užmokesčio fondas sudarė 1 634 901 775 Eur, 2017 – 1 460 736 822 Eur, 2016 metais – 1 396 961 533 Eur.

Apibendrinimas:

- 2018 metai ypatingai gausūs įgyvendintų **valstybės viešojo sektoriaus optimizavimo iniciatyvų** bei jų sąlygoto institucijų ir darbuotojų skaičiaus mažėjimo – išregistruotos 124 viešojo sektoriaus organizacijos, kas laikytina ženkliai, lyginant su 2017 metais išregistruotomis 33 viešojo sektoriaus organizacijomis, pokyčiu;
- 2018 metais **valstybės viešajame sektoriuje darbuotojų skaičius**, skaičiuojant su vidaus reikalų sistemos statutiniais valstybės tarnautojais ir profesinės karo tarnybos kariais, **sumažėjo 8,9 proc.** Be vidaus reikalų sistemos statutinių valstybės tarnautojų bei profesinės karo tarnybos karių, darbuotojų skaičius valstybės viešajame sektoriuje sumažėjo 10,7 proc.;
- valstybės viešojo sektoriaus organizacijų darbo užmokesčio fondas 2018 metais siekė 1615 mln. Eur., lyginant su praėjusių metų duomenimis, **valstybės viešojo sektoriaus organizacijų darbo užmokesčio fondas padidėjo 2,5 proc.**;
- **valstybės viešojo sektoriaus organizacijų vidutinis darbo užmokestis siekė 871 Eur.**, lyginant su praėjusių metų duomenimis, vidutinis darbo užmokestis padidėjo 8,9 proc. (71 Eur), bet buvo **43 Eur (4,7 proc.) mažesnė nei privataus sektoriaus vidutinis darbo užmokestis**, kuris 2018 metais siekė 914 Eur;
- 2018 metais ženkliai **savivaldybių viešojo sektoriaus organizacijų skaičiaus pokyčių nestebima** – viešojo sektoriaus organizacijų skaičius mažėjo 1,74 proc. ir tas kitimas buvo šiek tiek didesnis nei 2017 m., kuomet jis buvo 0,9 proc.;
- **savivaldybių viešojo sektoriaus organizacijose 2018 metais dirbo 0,47 proc. mažiau darbuotojų** nei 2017 metais, o **darbo užmokesčio fondas padidėjo 10,6 proc.**

Kartu teikiamas **Vyriausybės pasitarimo sprendimo projektas**, kuriuo siūloma numatyti pavedimus ministerijoms dėl atitinkamų duomenų teikimo, Vidaus reikalų ministerijai dėl viešojo sektoriaus ataskaitos pateikimo iki 2020 m. birželio 1 d. ir rekomendacijos savivaldybėms.

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatom. Ataskaita Vyriausybės programos neįgyvendina, tačiau joje pateikti duomenys apie 2018 m. vykdytus Vyriausybės programos siekius – vykdyti valstybės administravimo sistemos pertvarką, panaikinant dirbtinai sukurtas ir perteklines valdymo sritis, kurios dubliuojasi, ir jas įgyvendinančias institucijas; mažinti valstybės tarnautojų skaičių, gerinti likusiųjų veiklos kokybę ir didinti motyvaciją; skatinti valstybės tarnybos optimizaciją, nereikalingų funkcijų ir perteklinio administracinio aparato atsisakymą.

Dalykinio vertinimo išvada.

1. Ataskaita **pateikta 2019 m. birželio 20 d., praktiškai jau pasibaigus deryboms dėl biudžeto asignavimų, todėl jos duomenų nebuvo galima panaudoti planuojant biudžeto asignavimus 2020-2022 metams.**

2. Viešojo administravimo įstatymo 10 str. 2 d. nustatyta, kad svarbiausias valstybės lygio viešojo administravimo kokybės valdymo būdas yra viešojo administravimo subjektų ir jų veiklos stebėseną – siekiama laiku pastebėti viešojo administravimo pokyčius, juos įvertinti ir numatyti neigiamų pasekmių prevencijos priemones (Viešojo administravimo subjektų ir jų veiklos stebėsenos tvarkos aprašas, patvirtintas 2007 m. spalio 17 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1097). Stebėseną organizuoti Vyriausybė yra įgaliojusi Vidaus reikalų ministeriją – ji kasmet, **iki kovo 1 dienos**, Vyriausybei turi pateikti viešojo administravimo stebėsenos praeitų kalendorinių metų ataskaitą. Atsižvelgiant į tai, **Vyriausybės pasitarimo sprendimu siūlome įpareigoti Vidaus reikalų ministeriją pateikti 2019 metų ataskaitą iki 2020 m. kovo 1 d.**

3. Ataskaitoje pateikta gausybė valstybės ir savivaldybių viešąjį sektorių apibūdinančių duomenų (105 psl.), lyginama su 2017 ir 2016 metais, stebimos tendencijos ir atliekamas kiekybinis vertinimas, tačiau neprognozuojamas pokyčių poveikis viešajam sektoriui, nenumatomos prevencinės priemonės neigiamoms pasekmėms išvengti. Atliktas didžiulis Vidaus reikalų ministerijos darbas, tačiau lieka neaišku, koks Ataskaitos tikslas (tik pateikti duomenis?). Pažymėtina, kad Ataskaita nėra savitikslių, jos duomenys turi būti naudingi institucijoms, panaudojami valdymo sprendimams priimti. **Ataskaita turi sąlygoti viešojo sektoriaus veiksmus**, kurie spręstų identifikuotas problemas ir sąlygotų tolesnius viešojo sektoriaus pokyčius, todėl

teikiamame **Vyriausybės pasitarimo sprendimo projekte turėtų būti suformuluoti tolesni veiksmai (pavedimai)**, kurie atspindėtų Ataskaitoje pateiktas išvalgas ir pasiūlymus bei prisidėtų prie viešojo sektoriaus tobulinimo. Siūlome įvertinti, ar netikslinga būtų tobulinti Ataskaitos formą ir (ar) turinį.

4. Tikslinga būtų Ataskaitoje **pateikti ir kokybinį pokyčių viešajame sektoriuje įvertinimą**, paremtą nacionaliniais ir tarptautiniais rodikliais. Pavyzdžiui, Pasaulio ekonomikos forumo konkurencingumo indekse skelbiamo institucijų veiklos įvertinimo 2017-2018 duomenys rodo, kad institucijų veiklos kokybė Lietuvoje yra prastai vertinama ir neigiamai veikia apibendrintą šalies konkurencingumo įvertinimą. Pastebėtina, kad šią pastabą Vyriausybės kanceliarija yra teikusi svarstant 2017 m. ir 2016 metų viešojo sektoriaus ataskaitas.

5. Ataskaitoje **Lietuvos viešasis sektorius nevertinamas tarptautiniame kontekste**, kas taip pat galėtų indikuoti ir nulemti tam tikras viešojo sektoriaus tobulinimo kryptis. Pavyzdžiui, tarptautiniame kontekste, palyginti su kitomis Europos Sąjungos ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos valstybėmis, paskutiniaisiais 2015 m. duomenimis, viešajame sektoriuje dirbančių šalies darbuotojų procentas (22,8 proc.) yra didesnis nei EBPO vidurkis (18,1 proc.), aktualus būtų šio skaičiaus pokytis 2018 m. Atkreiptinas dėmesys, kad šią pastabą Vyriausybės kanceliarija yra teikusi svarstant Viešojo sektoriaus 2017 ir 2016 metų ataskaitas.

6. Ataskaitos duomenys rodo, kad valstybės viešajame sektoriuje vyksta ryškūs pokyčiai mažinant organizacijų skaičių, darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, valstybės tarnautojų skaičių, atitinkamai laipsniškai didinant vidutinį darbo užmokestį ir atitinkamai didėjant darbo užmokesčio fondui (2,5 proc.), tačiau **savivaldybių viešajame sektoriuje organizacijų skaičiaus pokyčių nepastebima**, nors darbo užmokesčio fondo didėjimas fiksuotas net 10,6 proc. Todėl **pasigendama priemonių, galinčių paskatinti pokyčius ir savivaldybių viešajame sektoriuje**.

7. **Siūlome atsisakyti Vyriausybės pasitarimo sprendimo projekte neesminių ir tvarkomojo pobūdžio pavedimų ministerijoms**. Įgaliojimai Vidaus reikalų ministerijai rinkti ir gauti iš viešojo administravimo subjektų informaciją reikalingą viešojo administravimo stebėsenai vykdyti yra suteikti Viešojo administravimo subjektų ir jų veiklos stebėsenos tvarkos aprašu, todėl Vyriausybės pasitarimo sprendimo pavedimas yra perteklinis.

Siūlome Ataskaitą pristatyti Vyriausybės pasitarime.

Patarėja

Aušra Balčiūnaitytė